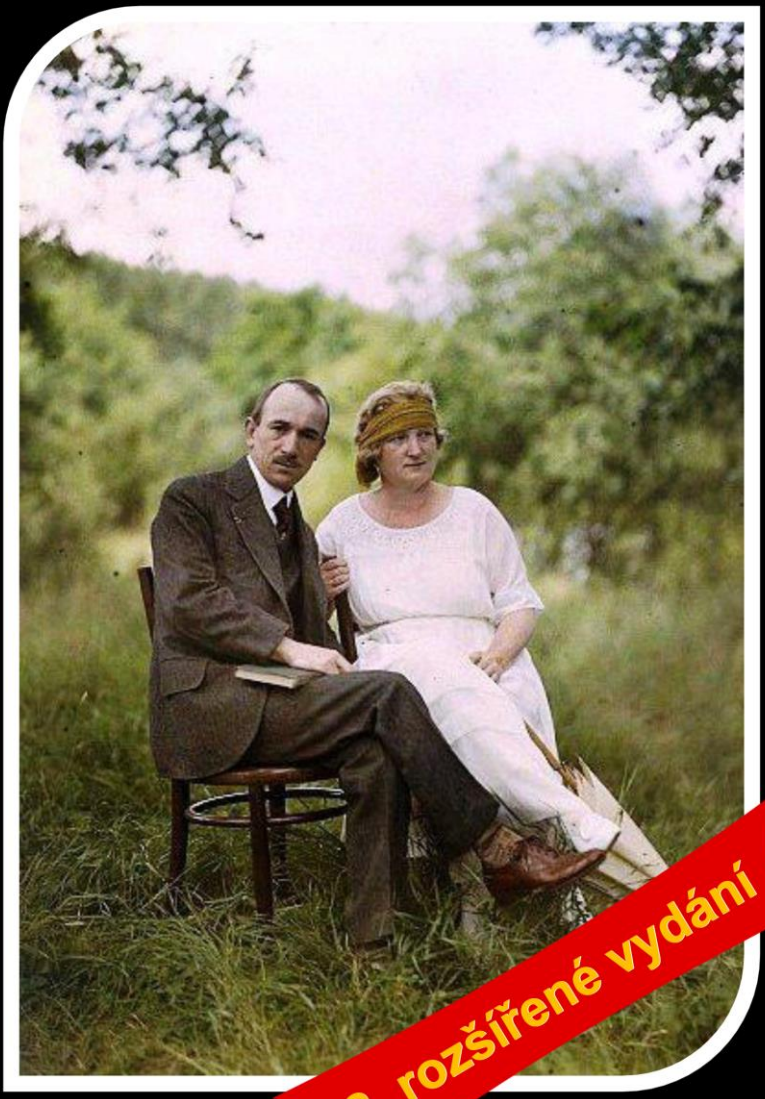
EDVARD BENEŠ BEZ ADORACE

2. rozšířené vydání

IVAN KAZIMOUR

Ivan Kazimour

Edvard Beneš bez adorace

2. rozšířené vydání

Copyright

Autor: Ivan Kazimour

Vydal: Martin Koláček – E-knihy jedou

2. elektronické vydání

2016

ISBN:

978-80-7512-466-1 (ePub)

978-80-7512-467-8 (mobipocket)

978-80-7512-468-5 (pdf)

Místo úvodu

Dostává se Vám do rukou druhé rozšířené vydání knihy *Edvard Beneš bez adorace*. Původní kniha byla rozšířena o vzpomínky dalších osobností popisované doby, např. Hitlerova tlumočníka Paula Schmidta, šéfa československé rozvědky Františka Moravce a několika dalších osob. Snažil jsem se tak ještě více eliminovat ošidnost osobního názoru autora, který to však v žádném případě nezviklalo.

V souvislosti s našimi dějinami jste si možná občas kladli otázky – nedalo se něco udělat v únoru 1948, aby se Gottwald nedostal k moci? Nebylo by lepší, kdybychom se, v r. 1938 Německu vojensky bránili? U obou otázek figurovalo jméno Edvarda Beneše. Protože jsem si je kladl i já prostudoval jsem jeho životopisy, přečetl jeho paměti, hledal jsem i další prameny. Zjistil jsem, že těch otázek by mohlo být podstatně víc. Že byly v minulosti události, o kterých jsem neměl tušení stejně, jako většina našich občanů. Teprve po seznámení se s nimi a po jejich zařazení do kontextu se začal objevovat, alespoň pro mne, nový obraz té doby.

Co by se tehdy asi stalo, kdyby… Pokud tato slova pronesete nahlas, obvykle se najde někdo, kdo ihned namítne, že zabývat se tím *co by kdyby* je naprostý nesmysl, ztráta času a obvykle přidá i jinou nelichotivou poznámku. Ano, je pravda, že *co se stalo, již nejde odestát*, ale to neznamená, že „hra" *co by kdyby* je nesmysl. Právě naopak. Je hodně profesí, a politika je jednou z nich, kde hrát tuto hru je povinností a jedním z nejdůležitějších předpokladů pro výkon oné činnosti či práce. Ovšem ne zpětně, ale před každým důležitým rozhodnutím si klást otázku: Co by se mohlo stát – co se stane při této variantě, a co při tamté? V tomto textu chci ukázat, že známý politik, ministr zahraničních věcí a druhý československý prezident pravděpodobně tuto hru nehrál, nebo v ní sám sebe trochu podváděl. Podmínkou této hry je totiž nelhat si sám sobě.

Následující řádky zmiňují události, které se v době života Edvarda Beneše staly a jsou prokládány tím, co E. Beneš udělal, jak zareagoval. Není totiž možné sledovat život Edvarda Beneše bez toho, abychom souběžně nesledovali obraz doby, ve které konkrétní situace prožíval a řešil.

V politice i v diplomacii nestačí, mít obrovské znalosti a být správně informován – to je, či měla by být samozřejmost, ale je minimálně výhodné být vybaven sociální inteligencí, empatií, schopností předvídat a schopností působit na lidi přátelsky, sympaticky a přesvědčivě. Již staří filosofové používali termínu *přirozený vůdce*, v anglicky psaných

manažerských učebnicích se užívá poněkud jiného výrazu *opinion leader* tedy názorový vůdce. Edvard Beneš zdaleka vším nedisponoval a určitě nebyl přirozeným vůdcem, možná byl vůdcem názorovým, ale zdaleka ne pro všechny. Mnoho věcí udělal výtečně, mnoho věcí neudělal zcela správně, a některé z nich udělal zcela špatně. Které byly jeho největší chyby?

Spolu s Masarykem a Štefánikem vytvořili stát na myšlence tzv. Čechoslovakismu, tedy že na území nově vzniklé republiky žije pouze jeden *československý* národ. Byla to obrovská, nepochopitelná chyba, zvláště když se oba vystudovaní filosofové rádi chlubili svými sociologickými znalostmi. Beneš svůj názor nikdy nezměnil a chybu zřejmě nepochopil.

Beneš jako jeden z prvních evropských politiků pochopil nebezpečí, které Československu a celé Evropě hrozí od fašistického Německa. Přesto nedokázal včas dostatečně vojensky zabezpečit území republiky. Alespoň nepřipraveností země na válku později sám vysvětloval přijetí Mnichovské dohody a odvolání mobilizace, na což jsou dodnes rozdílné názory. Zřejmě věčnou a nezodpovězenou otázkou zůstane, zda se měla naše země v r. 1938 vojensky bránit. Nicméně dnes je jisté, že pouze o Československo se Hitler tak složitě přetahoval na diplomatickém poli a asi věděl proč. Do všech ostatních zemí vtrhl zcela bez okolků. Vyhlášení první – částečné – mobilizace bylo ukázkou naprostého selhání Benešovy politické prozíravosti. Těžko lze říci, proč

zpravodajská služba dala prezidentovi mylné informace, ale odpovědnost nese Beneš, který tehdy ztratil hodně ze svého mezinárodního kreditu. Přijetím Mnichovského diktátu a odvoláním druhé mobilizace situaci ještě zhoršil.

Po Mnichovském diktátu, kdy naprosto zklamala především Francie, ale i Velká Británie se nekriticky obrátil k Sovětskému svazu. Markantní to bylo zvláště po roce 1943, kdy se Sovětským svazem uzavřel dlouhodobou smlouvu. Bezmezně důvěřoval Stalinovi a považoval za nezbytnou spolupráci s Komunistickou stranou. U vedoucích představitelů západních demokracií vzbudil oprávněný dojem, že se chce Československo připojit k sovětskému bloku.

Takzvaný únorový převrat. Tehdy již byl Beneš velmi nemocen, dávno měl abdikovat a zcela nepochopitelně přijal demisi 12 ministrů, což k vyvolání nových voleb nestačilo. Argumentace o tom, že po Praze pochodovaly ozbrojené milice, neobstojí, když si uvědomíme, že po puči 12. září 1938 nechal armádou doslova vyhnat ze země ozbrojené Henleinovy oddíly. Neoprávněné ozbrojování, krádeže a loupeže, které předvedly Lidové milice, byly a jsou trestnými činy ve většině civilizovaných zemí a měly být potrestány.

Benešovým velkým problémem bylo, že se v kritických situacích – především mnichovská a únorová krize ani nepokusil zkusit jiné řešení než ústup.

Ano, je pravda, že *co se stalo, již nejde odestát*, je také pravda, že určitá idealizace dějin je věc přirozená a svým způsobem i potřebná. Ale ani jedno neznamená, že bychom neměli věci a činy (alespoň občas) pojmenovat pravými jmény a sami sobě nelhat.

Zkuste se začíst a vytvořte si svůj vlastní názor.

Začátek

Eduard Beneš se narodil 28. května 1884 v Kožlanech na Rakovnicku jako nejmladší syn a 10. dítě Matěje Beneše. Ten se narodil 20. února 1843 v Třímanech, a zemřel 15. října 1910 v Brandýse nad Labem. Měl malé hospodářství, povoznictví jednu ze čtyř místních cihelen a obchod se smíšeným zbožím. Postupně hospodářství zvětšoval o další pole. Zdálo by se, že byl dobře finančně zajištěn, ale rodina žila velmi skromně a k tomu byl vychován i Eduard. Jeho matka Anna Petronila Benešová, rozená Benešová se narodila 31. května 1840 v Kožlanech, kde také 19. ledna 1909 zemřela. Otec s matkou byli bratranec a sestřenice(!).

Rod Benešů pocházel z rodu svobodných sedláků ze Šlovické tvrze z nedalekých Šlovic. Rod se rozděloval na majitele tří gruntů, které neustále stojí vedle sebe. Prvnímu gruntu se říká *„U Benešů“*, druhému místní přezdívají *„U Vítů“* a třetím *„U Zíků“*. První rodina

Benešů ze Šlovic se později přestěhovala do blízkých Tříman. Z této rodiny pochází Matěj Beneš, který byl synem Josefa Beneše z Tříman a matky Anny Staňkové z Týřovic, a jehož synem byl Eduard Beneš. Z gruntu nazývajícího se „U Vítů“ ze Šlovic koupil Jan Beneš a jeho manželka Františka v Kožlanech grunt s číslem popisným 101 pro svého syna Jana Beneše, který si vzal za manželku Kateřinu Kopovou z nedalekých Kralovic. Z jejich manželství vzešli čtyři děti Vojtěch, Jan, Tonička a Anna, což je budoucí maminka Eduarda Beneše. Na gruntu zbyla nejmladší dcera Anna jako jediná dědička chalupy a 16ti strychů polí (4,6 ha) a byla proto žádanou nevěstou. Anna nebo také Nana, jak ji říkali doma, byla poslána za mlada do služby k pánům do Německa a Kadaně, kde se naučila dobře německy. Při zásnubách dala přednost před ženichem ze Sudet svému bratranci Matěji Benešovi z Tříman, kterého znala od dětství, když jezdili na pouť k dědečkovi.

Základní školu absolvoval v Kožlanech. Chodit tam začal 18. září 1890 a ukončil ji v červnu r. 1896. Byl prý uzavřený, hloubavý a dosti nespolečenský chlapec, s nikým se blíže nekamarádil.

Otec si přál, aby se Eduard, vzhledem ke své drobné postavě, vyučil ševcem. Na naléhání starších synů ale otec ustoupil a souhlasil, aby se přihlásil na průmyslovou školu, kam ale nebyl přijat pro velký počet

uchazečů. Eduard byl v r. 1896 přijat na 6. gymnasium na Královských Vinohradech v Londýnské ulici 34 (tehdy Hálkova) v Praze (dnes Základní škola). Maturoval v roce 1904 s průměrným prospěchem. Chování měl uspokojivé (2. stupeň ze čtyř), výborný nebyl ze žádného předmětu, chvalitebný byl z náboženství, zeměpisu a dějepisu, z fyziky, tělocviku a těsnopisu. Známku dobrý obdržel ze zbývajících předmětů, tedy z latiny, češtiny, matematiky, přírodopisu, filozofické propedeutiky, němčiny a francouzštiny. Budoucího ministra zahraničí by v něm tehdy asi nikdo nehledal. Hrál fotbal za juniorské mužstvo Slavie Praha.

Po studiích na gymnáziu se Eduard Beneš zapsal na filozofickou fakultu v Praze, kde studoval románské a germánské jazyky a filosofii. Jeho profesory byli František Čada (1855-1918), František Drtina (1861-1925), František Krejčí (1858-1934) a T. G. Masaryk (1850-1937). V letech 1904-05 přeložil z francouzštiny román Emila Zoly *Zabiják*. V té době se definitivně odvrátil od katolické církve a začal se blíže stýkat s Masarykem. Na jeho doporučení a poté, co získal stipendium z redakce *Alliance francaise* se rozhodl pokračovat v bezplatném studiu na pařížské Sorboně, kde si na filozofické fakultě zapsal studium italského a ruského jazyka a literatury. Záhy ale změnil názor a přešel studovat politické vědy a sociologii na *Svobodné škole politických a sociálních nauk* (*Ecole libre des sciences politiques*, dnešní *Institut d'études politiques de Paris*). Za pobytu ve Francii byl i dopisovatelem sociálně demokratických listů *Právo lidu* a *Rovnost*, kam v r. 1906 zaslal celkem 61 článků. Psal i pro další periodika. Ve Francii setrval do roku 1907, kdy přesídlil do Berlína. Výjimkou byl

jeho čtyřměsíční pobyt v Londýně, kdy v červnu 1906 opustil Francii a ubytoval se ve 154 Stamford Street, Waterloo Road, aby se zdokonalil v anglickém jazyce. V r. 1906 vážně onemocněl žaludeční chorobou a několik týdnů se léčil v lázních v Le Treportu na Alabastrovém pobřeží v Horní Normandii.

V té době si změnil křestní jméno z Eduarda na Edvard. To již trochu napovídá o jeho povaze, o zvýšené míře sebestřednosti, která bývá často vysvětlována Benešovou malou výškou (165 cm) a s tím spojenou touhou zaujmout a vyniknout. Mužské křestní jméno Edvard je odvozeninou anglického jména Edward, ovšem s nepochopitelným (možná vlasteneckým) nahrazením „w“ obyčejným „v“. Význam jména můžeme hledat u staroanglického tvaru jména „Éadweart“, který se skládá ze slov „éad“ („štěstí, blaho“, také „moc“ či „bohatství“) a „weart“ („strážce“). Když už hovoříme o jménech – Beneš pochází ze jména Benedikt, což znamená blahořečený. Zasloužil by si Beneš být blahořečený?

Jeho povaha byla velmi rozpolcená, neboť na jedné straně tu byla jeho obrovská touha vyniknout, spojená s jeho nesmírnou pílí, pracovitostí a schopností se vzdělávat. Na druhé straně to byla jeho nevysvětlitelná bojácnost, která se navenek projevovala např. tím, že se bál létat v letadle, cestovat lodí, při jízdě autem se bál sedět na předních sedadlech, ale nesporně se později projevila i v jeho

mnohých politických rozhodnutích. K nepochopitelným, zvláště v jeho postavení, patřily jeho dvě známé „úchylky“, které se projevily při jeho pobytu v Anglii: jezdil londýnským metrem na „černo“ a kradl kávové lžičky přímo v jídelních prostorách královských jídelen. Dokonce prý musel zakročit britský ministr zahraničí Anthony Eden. Údajně řekl, že „*pokud má pan prezident a exilová vláda ČSR nedostatek kávových lžiček, je ochotna vláda jeho veličenstva dodat toto zboží přirozenou cestou. Způsob jakým čelí pan prezident ČSR tomuto nedostatku, je v diplomatických kruzích Spojeného království značně neobvyklý*…“ (srovnej Václav Klaus, Chile 4. 4. 2011).

V Paříži se Beneš seznámil s Annou Vlčkovou, která také studovala na Sorboně. Narodila se 16. července 1885 v Domaslovicích (tehdy Deutzendorf) u Oseka, nedaleko Duchcova. Pocházela z chudé rodiny. Její otec Václav Vlček se vyučil krejčím. Byl však i velmi dobrým muzikantem a proto 11 let hrál u vojenské hudby. Nakonec získal místo pod penzí jako traťový strážný u státní dráhy. Její matka Josefa roz. Ostatková se živila jako švadlena. Václav Vlček byl v polovině osmdesátých let přeložen do Deutzendorfu na dokončovanou železnici Most-Moldava. Tam se Anna narodila. V r. 1888 se přestěhovali do Dobronic u Tábora a v r. 1890 do Tábora. Tam začala v r. 1891 navštěvovat dívčí obecnou školu na Parkáně. Od r. 1896 studovala na trojtřídní měšťanské škole na Parkáně. Druhý ročník měšťanky však již navštěvovala ve Slaném, Kam se její rodina

přestěhovala poté, co otec utrpěl úraz a byl penzionován. Čtrnáctiletou Annu si v r. 1899 adoptovala její nevlastní teta Eva Šulcová. Ta zdědila větší jmění, po Vilemíně Štorchové, u které pracovala jako hospodyně. Část tohoto jmění poskytla na vzdělání Anny, která se za ní přestěhovala do Prahy. Navštěvovala tam Průmyslovou (později rodinnou) školu a potom absolvovala ještě Obchodní školu. Bydlet měli na Vinohradech v ulici U Riegrových sadů 14 v domě, který patřil pražskému policejnímu řediteli a dvornímu radovi Václavu Oličovi. Zde se údajně spřátelila s dcerou majitele domu Annou Oličovou, zvanou Ať a. Dům pana Oliče se ale začal stavět až v r. 1907! Pravděpodobně se dívky znali již z dřívějška, když na přelomu století bydlela Eva Šulcová s Annou Vlčkovou na Betlémském náměstí čp. 251 a Oličovi v nedaleké Bartolomějské ulici čp. 313. Každopádně vzniklo přátelství na celý život.

V únoru r. 1905 odjela Anna Oličová, spolu se svou sestřenicí volyňskou Češkou Lídou Šmolíkovou, studovat na pařížskou Sorbonu. Teta nechtěla devatenáctiletou Annu Vlčkovou do Paříže pustit, ale nakonec jejím prosbám podlehla a Anna v květnu do Paříže odjela také. Snoubencem Ludmily Šmolíkové byl novinář, také volyňský Čech Věnceslav Švihovský, který obě dívky seznámil se studentem Edvardem Benešem. Anna a Edvard se neformálně zasnoubili v r. 1906 v pařížské Lucemburské zahradě. Anna si na Benešovo přání změnila křestní jméno na Hana. Svatba se konala 6. listopadu 1909 v chrámu svaté Ludmily na pražských Vinohradech, bez účasti rodiny a přátel. Neexistují ani žádné fotografie ze sňatku. Ten údajně proběhl v častých ranních hodinách, aby

Beneš stihl tramvají dojet do školy na první hodinu. Manželé si pronajali byt v ulici U Riegerových sadů 26/1521, na přelomu let 1911-12 se přestěhovali do třípokojového bytu v domě pana Oliče U Riegerových sadů 14.

Zde je nutné zmínit se o jedné věci. Občas veřejností a internetem proběhnou zprávy o intimním životě Anny Vlčkové – Hany Benešové. Doklady o všech tvrzeních jsou minimálně ze třetí ruky, ústní, s tím, že údajné písemné záznamy byly již dříve zničeny. Vzhledem k tomu, že není možnost tyto informace validovat, není k nim v této knize přihlíženo, i když by mohly některé věci vysvětlit.

Pařížská studia Beneš přerušil v létě 1907. Chtěl odjet do Ruska, ale carská vláda mu nevydala pobytové vízum, protože jim byl Beneš podezřelý svými styky s francouzskými revolucionáři a s ruskými anarchisty. Odjel proto v říjnu do Berlína, kde se zabýval studiem děl Immanuela Kanta, Johana Gottlieba Fichta, Georga Wilhelma Hegela, Karla Marxe a Friedricha Nietscheho. V té době přeložil do češtiny práci Charlese Borgeauda z právnické fakulty v Ženevě „*Vznik, rozšíření a povaha psaných ústav*“. V červnu se vrátil do Paříže a Dijonu. Vysokoškolské studium ukončil nejprve v r. 1908 doktorátem práv v Dijonu francouzsky psanou doktorskou prací *Problém rakouský a otázka česká - Studie o politických bojích slovanských národů v Rakousku*, která vyšla knižně, ale dochovalo se jen málo výtisků. Tento diplom však nebyl v Rakousko-Uhersku uznáván. O rok později proto složil rigorózní

zkoušky v Praze na téma *Původ a vývoj moderního politického individualismu*.

I když by se to nezdálo, E. Beneš (nebo jeho manželka?) měl i jisté podnikatelské sklony. V r. 1910 zakoupili manželé za 14 000 Kč pozemek 299/1 ve Vršovicích, kde jim téhož roku stavitel Karel Lehovec postavil čtyřpatrový činžovní dům, který dokončil 10. listopadu 1910. Stavba stála 67 828,85 Kč. Dům stojí dodnes v Ruské ulici 26/566.

Tři roky vyučoval na pražské obchodní akademii. Souběžně se pokoušel studovat práva (nejprve na české, pak na německé právnické fakultě), studia však nedokončil (až v roce 1945 Beneš obdržel čestný doktorát práv). V roce 1912, se úspěšně habilitoval v oboru filosofie. Jako habilitační práci předložil sociologickou studii „*Stranictví*“, kde se zabývá pojmem davu, vzájemného poměru a soupeření politických stran, úkoly, které mají strany v životě davů, vnitřní a vnější organizací stran. Práce vyšla tiskem v r. 1912.

6. srpna 1913 byl Beneš jmenován soukromým docentem pro obor sociologie. Mezi lety 1912-15 vedl na Filozofické fakultě Univerzity Karlo-Ferdinandovy teoretické semináře, kde se rozebíraly otázky války, všelidských hodnot, právo na sebeurčení národů, demokracie i humanismu.

1914 – 1918

Propuknutí 1. světové války jej podnítilo k organizování vnitřního odboje "Maffie", což byl český výbor odboje proti Rakousko – Uherské monarchii. Na podzim se setkal s Masarykem, který ho seznámil se svými plány na práci v zahraničí, na jejichž realizaci mu však chyběly peníze. Beneš mu nabídl 4 000 Kč z věna své manželky Hany, které získala po smrti své tety. Masaryk pak vzpomínal: *„... de facto Beneš financoval začátky naší revoluce“*. Obstarával zejména spojení mezi Prahou a Masarykem ve Švýcarsku.

Na jaře 1915 Beneš, s pomocí známého lékaře, u odvodu simuloval kulhání a nemusel narukovat. Téhož roku dostal informaci, že se o něj velmi zajímá rakouská policie.

Při letním pobytu ve vile pražského policejního ředitele Václava Oliče v Řevničově (do roku 1923 úředně nazývaný Řenčov) u Nového Strašecí se rozhodl emigrovat. Uvažoval o emigraci do Rumunska. Podařilo se mu ale získat pas bosenského Čecha Miroslava Šíchy. S tímto

trochu pozměněným pasem se jako obchodní cestující s optickými přístroji vydal vlakem na cestu z Řenčova do Aše. Připomínala to pamětní deska na domě s textem: *„Z tohoto domu vydal se na cestu dne 31. srpna 1915 Dr. Edvard Beneš, aby za hranicemi, v požáru světové války, zápasil o svobodu národa československého“*. Manželku, se kterou byl oddán necelých šest let, opouštěl, jak předpokládal, na maximálně dva roky. Ve skutečnosti to bylo téměř tři a půl roku odloučení.

V Aši se spojil se svým bývalým spolužákem MUDr. Karlem Amerlingem a v noci přešel zelenou hranici. Z Hofu odjel vlakem do Fridrichshavenu, pak parníkem do Rohrschachu a druhý den navečer již povečeřel T. G. Masarykem v restauraci *Des Eaux-Vives* v Ženevě. Od té doby jsou jeho životní osudy úzce spjaty s osobnostmi T. G. Masaryka a M. R. Štefánika. Žil v Paříži, v malém pokojíku v rue Leopold Robert velmi prostým životem, jak byl zvyklý z domova. Odtud také organizoval a řídil jednotlivé složky zahraniční emigrace, podílel se na propagaci československého politického programu. Reorganizoval kurýrní službu, kterou se udržovalo ilegální spojení s „*Tajným výborem Maffie*“ v Čechách. Až v r. 1916 po naléhání M. R. Štefánika a poté, co mu byl zvýšen plat, se nechal přesvědčit a začal se lépe oblékat, lépe jíst a přestěhoval se na lepší adresu v Rue Bonaparte 18. Od té doby známe Beneše šviháka. Jeho diář z té doby obsahuje časté návštěvy dobrých restaurací a známých salónů, např. literárního salonu hraběnky Pauline Ménard-Dorian (1870-1941), nebo salónu krásné herečky a novinářky Colette de Jouvenel (1873-1954).

Od 12. října 1915 do 29. března a pak od 17. listopadu 1916 do 30. ledna 1917 byla Hana Benešová, v souvislosti s tzv. *Knoflíkovou aférou*, vězněna v Praze a ve Vídni. Pod nátlakem přiznala, že je její manžel ve Švýcarsku a že mu byly svěřeny na opatrování spisy prof. Masaryka, které byly ukryty v prázdném bytě ve Vršovicích. Vysvobodila jí až všeobecná amnestie císaře Karla z července 1917.

Dne 6. dubna 1917 vyhlásily USA válku Německu (ale ne Rakousko-Uhersku). Až do začátku roku 1918 usilovaly USA o separátní mír s Rakousko-Uherskem. Na jaře 1918 již bylo jasné, že odtrhnout habsburskou monarchii od Německa nebude možné. Koncem války pak americký prezident Woodrow Wilson (1856-1924) konečně připustil možnost rozdělení Rakousko-Uherska na jednotlivé státy. Svou nótou z 18. října 1918 vyzval rakousko-uherskou vládu, aby se dohodla s *„Čechoslováky“* a s Jihoslovany.

Mimo diplomatických jednání k získání politické prestiže zahraniční odbojové akci pořádal Beneš cyklus přednášek na pařížské Sorbonně o Slovanstvu, psal řadu článků do francouzských a českých zahraničních novin. Podílel se na ustanovení *Československé národní rady* (1916), kde zastával místo generálního tajemníka. Společně s M. R. Štefánikem jednal s představiteli dohodových mocností o zřízení samostatných čs. vojenských jednotek. Po získání souhlasu i podpory byly postupně vytvořeny legie ve Francii (prosinec 1917), Itálii (duben 1918) a Rusku (léto 1918).

V rozporu s podmínkami dohody mezi SSSR a ruským oddělením Československé národní rady se ozbrojený československý sbor složený z bývalých válečných zajatců vydal na cestu do Vladivostoku. Část sboru, asi 40 tisíc mužů se postavila 26. května 1918 proti sovětské moci. Obsadili Čeljabinsk, Samaru, Kazaň, Ufu, Tomsk a další ruská města. Americká vláda to velmi uvítala s tím, že *je velmi žádoucí ponechat československá vojska na Sibiři* a vojska by se měla stát *jádrem vojenské okupace Transsibiřské železniční magistrály*. Sovětská vláda 12. června 1918 prohlásila, že s tímto kontrarevolučním vystoupením skoncuje. Fakt, že čs. vojska pod vedením gen. Jana Syrového rychle získala kontrolu nad obrovským územím Sibiře, neunikl Spojencům. Spojené státy a Japonsko byly odhodlány Čechoslovákům pomoci, ale brzy se jejich zájmy začaly křížit a pomoc byla neúčinná. Edvard Beneš se až do konce července snažil o stažení československých jednotek a jejich přesunutí do Francie.

Občas se můžeme dočíst, že Masarykovo a Benešovo úsilí o vymanění z vlivu Rakousko-Uherska bylo pokračováním *Národního obrození*. Mimochodem, termín *Národní obrození* vymyslil sám T. G. Masaryk, a poprvé ho použil ve svém díle *Česká otázka*. Sami obrozenci používali termíny *vzkříšení* případně *znovuzrození národa*. Obrozenci však chtěli emancipaci českého národa v rámci Rakouské monarchie, jejíž součástí České země byly od r. 1526, kdy vymřela česko-uherská větev Jagellonců a česká šlechta si zvolila za krále Ferdinanda I. Habsburského

(1503-64), jehož manželkou byla Anna Jagellonská (1503-47). Masarykovi však již nestačilo být součástí nějaké monarchistické federace, ale požadoval samostatný československý stát.

Výrazným úspěchem Benešovy diplomacie bylo uznání *Československé národní rady* jako představitele nového československého státu ze strany Francie (červen 1918), Anglie (srpen 1918) a Itálie (říjen 1918). To současně umožnilo přístup zástupců Čs. národní rady na jednání států Dohody. Československé národní rada byla jako vrcholný orgán zahraničního odboje ustavena na jaře 1916. Předsedou byl T. G. Masaryk, místopředsedy M. R. Štefánik a poslanec Říšského sněmu za Agrární stranu Josef Dürich (1847-1727) a generálním tajemníkem E. Beneš. Její sídlo bylo na Rue Bonaparte 18, kde bydlel Beneš.

14. října oznámil Beneš francouzskému ministerstvu zahraničí a velvyslancům dohodových zemí, že 26. září 1918 byla vytvořena trojčlenná vláda včele s Tomášem G. Masarykem, který byl zároveň ministrem financí, ministrem války byl Milan Rastislav Štefánik a ministrem zahraničí a vnitra byl Edvard Beneš.

28. října 1918 Beneš jako představitel zahraničního odboje jednal v Ženevě s domácími politiky o budoucnosti nového státu. Na Nový rok 1919 dorazila za Benešem, který dlouhodobě pobýval v Paříži, konečně po třech letech jeho manželka Hana.

Z Benešovy iniciativy byla 14. února 1919 podepsána s Francií dohoda o vojenské spolupráci, která začínala slovy *„…(*Ozbrojené) *síly československé jsou na různých dějištích operací postaveny pod vrchní velení maršála Foche“*. Potom do Prahy dorazil velitel francouzské vojenské mise generál Maurice César Joseph Pellé (1863–1924), který se stal náčelníkem generálního štábu československé armády. Tento stav vydržel až do roku 1926.

Tento Benešův postup významně zhoršil vzájemné vztahy mezi ním a Milanem Rastislavem Štefánikem, který prosazoval větší spolupráci s Itálií na úkor Francie. Beneš se kriticky vyjádřil o Štefánikově soukromém životě i o jeho vztahu s italskou markýzou Giulianou Benzoni (1895-1982). Vadilo mu i to, že se Štefánik odmítal i jako ministr naší vlády vzdát francouzského občanství. Spory bohužel vyřešila až tragická Štefánikova smrt v letadle Caproni na letišti v Ivanke u Bratislavy 4. května 1919. Beneš samozřejmě neunikl šeptandě, že na smrti Štefánika má svůj podíl. To se ale nikdy neprokázalo.

V Čechách bylo potřeba vytvořit vlastní, československý zákonodárný sbor. Bylo proto použito výsledků voleb do rakousko-uherského sněmu v r. 1911 přepočítaných podle tzv. Švehlova klíče.

Strana	Počet mandátů
Republikánská strana československého venkova	55
Československá sociálně demokratická strana dělnická	53
Československá národní demokracie	46
Slovenští poslanci	45
Československá strana socialistická	35
Československá strana lidová	24
Ostatní kooptovaní	11
Celkem	269

Je jasné, že způsob výběru politických stran vylučoval zastoupení národnostních menšin (Němci a Maďaři). I Slováci byli kooptováni dodatečně a vzhledem k nedostatku vlastních slovenských kandidátů byli zastupováni Čechy.

První zasedání bylo 14. listopadu 1918 v budově Rudolfina. Byl na něm zvolen prezidentem republiky Tomáš Garrigue Masaryk, předsedou vlády Karel Kramář, ministrem zahraničí Edvard Beneš a ministrem vojenství Milan Rastislav Štefánik. Po obecních volbách v roce 1919, které přinesly výrazné zisky levici, Kramářovu vládu vystřídala první vláda Vlastimila Tusara, ve které si Beneš udržel pozici ministra zahraničí. Je nutné připomenout, že se nevolilo na velmi zaostalém Slovensku, Vitorazsku, Hlučínsku, Valticku a v části Těšínska.

Z Francie domů se však Beneš vrátil až v září 1919 po svých úspěšných jednáních na Pařížské mírové konferenci, která probíhala od 18. ledna 1919 do 21. ledna 1920 a na nichž mimo jiné předložilo své územní požadavky, které vznikly na základě historicko-právních, národnostních, strategických a komunikačních argumentů. Beneš s Kramářem tam zajistil nové hranice státu vůči Německu, Rakousku a Polsku.

Pro pozdější zahájení jednání o smlouvě s Maďarskem pověřil dalším zastupováním Československa Slováka JUDr. Štefana Osuského (1889-1973), mimořádného a zplnomocněného vyslance ČSR na Pařížské mírové konferenci, vypracováním celé smlouvy o hranicích s Maďarskem. Podepsána byla dne 4. června 1920 v empírovém paláci Velký Trianon v zahradách zámku Versailles poblíž Paříže (tzv. Trianonská smlouva).

Slováky osvobodila z panství Koruny svatoštěpánské (*Szent István Koronájának Országai*) a ti se stali součástí Československa, neboť byli považováni za členy stejné národnostní skupiny jako Češi. V důsledku toho, že byli porobeni Maďary, byli Slováci o sto let pozadu za svými českými bratry. Měli 90 % analfabetů, žádný průmysl, lid žil převážně na venkově a ve velmi nuzných poměrech, půda patřila maďarské šlechtě. Za První republiky poskytly České země Slovensku obrovskou pomoc vysláním desetitisíců specialistů učiteli počínaje a lékaři konče. V r. 1930 bylo ve veřejných službách na Slovensku zaměstnáno 50 111 Čechů a v armádě 20 541 Čechů.

Československo se tehdy rodilo jako státní útvar nikdy předtím neexistující, a to na základě Wilsonova požadavku práva národů na sebeurčení, jež však bylo v novém státě přiznáno pouze účelově definovanému, ale nikdy neexistujícímu národu československému. Toto velice problematické „právo“, které není nikde dostatečně definováno,

bylo nejen důvodem vzniku Československa, bohužel i logickou záminkou *Mnichovského diktátu,* ale i důvodem zániku Československa.

Čtrnáct bodů amerického prezidenta Woodrowa Wilsona byl program zveřejněný na zasedání Kongresu USA 8. ledna 1918. Týkal se mezinárodního uspořádání světa po první světové válce z hlediska postoje Spojených států. Formuloval nové zásady vztahů mezi zeměmi a principy světového řádu, které měly nastoupit místo politiky tajných smluv a spojenectví v evropské politice.

Odstranění kabinetní diplomacie.

Svobodná mořeplavba.

Odstranění překážek mezinárodního obchodu.

Omezení zbrojení.

Vyřešení koloniální otázky.

Evakuace cizích vojsk z ruského území.

Obnova suverenity Belgie.

Navrácení Alsaska-Lotrinska Francii.

Italské hranice podle národnostního principu.

Vytvoření předpokladů pro autonomní vývoj národů Rakousko-Uherska.

Ukončení okupace Rumunska, Srbska a Černé Hory a zajištění přístupu Srbska k moři.

Nezávislost Turecka, autonomie pro neturecké národnosti Osmanské říše.

Zřízení nezávislého Polska s přístupem k moři. Založení Společnosti národů.

Tento koncept Beneš obhájil v mírových smlouvách z roku 1919 a 1920 a jako tvůrce československé zahraniční politiky se jej snažil zabezpečit mezinárodními úmluvami.

V pondělí 11. listopadu 1918 v 11 hodin byla podepsána mírová smlouva a tím skončila 1. světová válka. Stalo se tak v lesíku u francouzského města Compiégne, si 50 km severně od Paříže v jídelním voze společnosti nočních vlaků Wagon-Lits číslo 2419D. Za Francii smlouvu podepsal maršál Ferdinand Foch (1851-1929), za poražené Německo státní tajemník Mathias Erzberger (1875-1921).

1919-1925

V den pátého výročí sarajevského atentátu 28. června 1919 byla po velmi složitých jednáních podepsána Versailleská mírová smlouva. Za místo podpisu byl zvolen Zrcadlový sál zámku ve Versailles, kde Němci 18. ledna 1871 vyhlásili po porážce Francouzů své císařství. Zástupci států vítězné Dohody a jejích spojenců zde jednali již od 18. ledna 1919. Francii zastupoval premiér Georges Clemenceau (1841-1929), Itálii premiér Vittorio Orlando (1860-1952), USA prezident Woodrow Wilson (1856-1924) a Velkou Británii premiér David Lloyd George (1863-1945). Smlouva měla 15 částí, 440 článků a mnoho příloh. Požadovala, aby Německo přijalo plnou odpovědnost za vypuknutí první světové války a aby zaplatilo značné válečné reparace Státům Dohody. Německo muselo splácet 132 miliard marek. Dále Německo ztratilo část svého území a všechny své kolonie v Africe a Oceánii. Německá armáda byla omezena na 100 000 mužů. Smlouva dále definovala poválečné hranice Německa.

Již v letech 1921-1922 začal postupný tlak na revizi Versailleské smlouvy. Tento tlak začal požadavky na snížení či zrušení reparací krátce

po stanovení jejich výše v květnu 1921. Vše se *„vyřešilo“ n*a konferenci v Lausanne konané od 2. července 1932. Američané podporovali britskou snahu o obnovení Německa. Nakonec byl přijat tzv. *Dawesův plán*, kterým byly sníženy německé reparace spočítané původně na 132 miliard marek s tím, že Německo po roce 1935 jednorázově zaplatí pouhé 3 miliardy říšských marek! Už na konferenci se však říšský kancléř Franz von Papen (1879-1969)nechal slyšet, že Německo ani tuto částku nezaplatí.

Podepsáním Versailleské smlouvy také došlo k faktickému vytvoření *Společnosti národů - League of Nations*, která se měla zabývat poválečnou demilitarizací a prevencí před dalšími válečnými konflikty na základě široké mezinárodní spolupráce.

Zakládajícími zeměmi *Společnosti národů* bylo 26 států včetně Československa, dále čtyři britská dominia a Britská Indie (v rámci *Commonwealthu*). Za sídlo Společnosti byla zvolena švýcarská Ženeva, mezinárodní smírčí soud byl ustanoven v nizozemském Haagu. Jedním z hlavních iniciátorů vzniku Společnosti byl americký prezident Woodrow Wilson. Zanikla v r. 1946 a jejím následníkem a pokračovatelem se stala *Organizace spojených národů*. Edvard Beneš stál u zrodu Společnosti národů a jako její místopředseda (1920), člen Rady (1923-27) a bezpečnostního výboru a předseda (1935) prosazoval politiku kolektivní bezpečnosti, tedy spolupráci více států svázaných systémem smluv o vzájemné pomoci v případě napadení některého z nich agresorem. S poválečnou evropskou velmocí Francií uzavřel spojeneckou

smlouvu (1924) a již předtím, v letech 1920-22, smlouvami s Jugoslávií a Rumunskem vytvářel obranný systém Malé dohody. Byl uznávaným účastníkem významných mezinárodních konferencí (například Janov 1922, Locarno 1925, Haag 1930, Lausanne 1932) a měl rozsáhlé mezinárodně politické znalosti a styky.

29. února 1920 byla přijata Ústava ČSR, která nahrazovala provizorní ústavu z r. 1918. Obsahem páté hlavy byla občanská práva, která mimo jiné stanovila rovnost všech bez ohledu na státní příslušnost, rasu nebo náboženství. Současně byl také přijat „*Jazykový zákon* č. 122/1920 Sb. z. a .n“, který stanovoval právo národnostních menšin na svůj rodný jazyk jako jazyk úřední, v případě, že v daném okrese žilo aspoň 20% procent národnostní menšiny používající tento jazyk. Značný význam mělo také stanovení státního občanství. Do té doby bylo státní občanství určováno podle domovské příslušnosti, po přijetí Ústavy bylo jako jediné a společné všem obyvatelům Československa přiznáno pouze občanství československé. V případech, kdy i toto určení státní příslušnosti bylo sporné, uzavřelo Československo smlouvy se svými sousedy, kde byla tato problematika upravena. Typickým příkladem byla smlouva s Německem, ve které se jako podmínka státní příslušnosti stanovil mateřský jazyk, případně původ a hlavně národnost a jazyk, kterým hovořil otec. Státní příslušnost se

neměnila ani těm, jejichž německé občanství trvalo před i po nabytí platnosti versailleské smlouvy, případně bydleli v době jejího uzavření na území Německa.

Přijetí Československé ústavy, která nahrazovala prozatímní Ústavu z r. 1918, nevoleným parlamentem, necelé dva měsíce před plánovanými parlamentními volbami je dost nepochopitelné. V tomto parlamentu nebyly zastoupeny národnostní menšiny a dá se proto říci, že již v této době se „zadělávalo“ na obrovské problémy ve 30. letech. Při sčítání lidu v r. 1921 se k nesmyslné „československé“ národnosti hlásilo 67,7 % obyvatel a k národnosti německé 30,6 %, což pro představu bylo 3 061 369 Němců. To byla „menšina“ kterou prozíravý politik nemůže ignorovat! Zvláště, když se národnostní problémy projevily již druhý den po vyhlášení Československého státu, když v českém pohraničí začali protestovat jeho němečtí obyvatelé. 29. října 1918 vyhlásili v Liberci němečtí poslanci Prozatímního národního shromáždění Německého Rakouska, zastupující oblast severních Čech, "*jménem jimi zastoupeného národa*" samostatnost provincie Deutschböhmen (Německé Čechy) a její příslušnost k Německému Rakousku. O den později se podobně vyslovili poslanci zastupující provincii Sudetenland (Sudety). Oblast Böhmerwaldgau (Šumavská župa) měla připadnout k Hornímu Rakousku, a tzv. Deutsch Südmähren

(Německá jižní Morava) připadla k Dolnímu Rakousku. Demokraticky zvolené prozatímní vlády těchto 4 provincií prohlásily tato území za součást Německého Rakouska. Vláda zvolila velmi nešťastné řešení, při kterém padlo za oběť mnoho lidských životů! Vedlo to pouze k tomu, že Němci žijící na území Československa se stmelili a jednotně pak bojovali o připojení tzv. Sudetenlandu k Německu.

Názor německé menšiny vyjádřil i poslanec a předseda organizace *Deutsche Liga für Völkerbund* JUDr. Rudolf Lodgman von Auen (1877-1962): *„My zástupci německého národa v českém státě, konstatujeme, že podmínky a zásady, jimiž se řídily spojené mocnosti při sestavování mírové smlouvy, byly chybné, že tento stát vznikl na úkor historické pravdy a že rozhodující velmoci byly klamány o pravém stavu věcí… Nikdy neustaneme domáhat se sebeurčení našeho národa… nynější stav prohlašujeme za nás nehodný a se zásadami moderního vývoje neslučitelný…“*

18. dubna 1920 se v Československu konaly již zmíněné volby do Poslanecké sněmovny a 25. dubna 1920 volby do Senátu.

Celkové výsledky voleb do Poslanecké sněmovny vypadaly takto:

Strana	Počet hlasů	%	Počet mandátů
Československá sociálně demokratická strana dělnická	1 590 520	25,7 %	74
Československá strana lidová s ní v koalici Slovenská ľudová strana	699 728	11,3 %	33
Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR	689 589	11,1 %	31
Republikánská strana československého venkova	603 618	9,7 %	28
Československá strana socialistická	500 821	8,1 %	24

Československá národní demokracie	387 552	6,3 %	19
Německá nacionální strana Německá národně socialistická strana dělnická	328 735	5,3 %	15
Slovenská národní a rolnická strana	242 045	3,9 %	12
Německý svaz zemědělců	241 747	3,9 %	11
Německá křesťansko sociální strana lidová	212 913	3 %	10
Maďarsko-německá křesťansko-sociální strana	139 355	2,2 %	5
Československá živnostensko-obchodnická strana středostavová	122 813	2,0 %	6
Maďarsko-německá sociálně demokratická strana	108 546	1,8 %	4
Německá strana svobodomyslná	105 449	1,7 %	5

Sdružené strany židovské	79 714	1,3 %	0
Socialistická strana československého lidu pracujícího	58 580	0,9 %	3
Strana malorolníků, domkářů a živnostníků Republiky Československé	42 670	0,7 %	0
Maďarská zemská strana malorolnická a zemědělská	26 520	0,4 %	1
Německá svobodně sociální strana	7 630	0,1 %	0
Neodvislá strana lidu malého	5 252	0,1 %	0
Maďarská národní strana	4 214	0,1 %	0
Slovanská socialistická strana	2 024	0,0 %	0
celkem	6 874 458	100 %	281

Celkové výsledky voleb do Senátu vypadaly takto:

Strana	Počet hlasů	%	Počet mandátů
Československá sociálně demokratická strana dělnická	1 466 958	28,07	41
Československá strana lidová	622 406	11,91	18
Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR	593 344	11,35	16
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	530 388	10,15	14
Československá strana socialistická	395 844	7,57	10
Československá národní demokracie	354 561	6,25	10
Autonomistický blok	181 289	3,47	6

Československá živnostensko-obchodnická strana	107 674	2,06	3
Ostatní	833 387	15,94	28
celkem	5 226 811	100	150

Benešovou doménou byla sice zahraniční politika, angažoval se však i na vnitropolitickém poli. Ministrem zahraničí byl od vzniku státu a v letech 1919-26 a 1929-35 poslancem Národního shromáždění. Rok byl také premiérem v pořadí páté vlády ČSR, od 26. září 1921 do 7. října 1922. Když 15. září 1920 odstoupil v důsledku rozkolu v sociálně demokratické straně z funkce premiéra Vlastimil Tusar, vládla úřednická vláda premiéra Jana Černého. Zdálo se, že jednání povedou k dohodě o nové politické vládě, v jejímž čele měl stát předseda nejsilnější, agrární strany Antonín Švehla. Po jeho onemocnění byl ale novým ministerským předsedou nakonec jmenován Edvard Beneš. Pravděpodobným důvodem a pravým cílem Benešova jmenování bylo poukázat na jeho malé schopnosti řídit domácí politiku a tím zamezit jeho možnému nástupnictví na prezidentské místo. Beneš si současně ponechal

vedení ministerstva zahraničí a neušel tak očekávané kritice, že zanedbává domácí záležitosti. Hájil se tím, že připravuje mezinárodní konferenci, na které se poprvé po válce zúčastní také Německo a Sovětské Rusko. Jednalo se o *Janovskou konferenci*. Faktem však je, že podruhé funkci předsedy vlády již nikdo nikdy nenabídl.

Beneš byl přesvědčen, že by se v Janově neměly projednávat otázky hranic ani menšin. Věřil si, že konferenci přesvědčí o své teorii, že pokud se Rusko znovu otevře Evropě, stane se více demokratickým. *(Srovnej projev V. Havla v Kongresu USA 21. 2. 1990: „….nejvíc nám pomůžete, když pomůžete Sovětskému svazu na jeho sice nezvratné, ale přesto nesmírně komplikované cestě k demokracii“).* Konference v Janově byla zahájena 10. dubna 1922 za účasti 29 zemí. Více, než 2000 delegátů zasedalo v paláci San Giorgio na Via dela Mercanzia. První den proběhly zahajovací projevy a druhý den se jednání přeneslo do komisí a subkomisí. Jednání probíhala většinou v kuloárech za asistence velkého množství poslů. 24. dubna se jednání s Rusy kromě Britů zúčastnili také Francouzi, Italové a Belgičané. Předmětem jednání byla snaha přimět Rusko, aby uznalo dluhy svých předcházejících vlád. Rusové naproti tomu požadovali náhradu ztrát, které způsobila intervence a blokáda. K žádné dohodě však nedošlo.

Německo, které se kuloárových rozhovorů zatím neúčastnilo, začalo mít obavy ze vzniku dohody, která by pro ně byla nepříznivá. Beneš to v dopise Masarykovi z 15. dubna 1922 hodnotil takto: *„Němci otevřeně říkají, že chtějí být korektní a opatrní, a to je, co dělají: zřejmě nepodporují bolševiky, ačkoliv jsou s nimi ve styku“*. Pravda však byla poněkud jiná. 15. dubna se sešel státní tajemník baron Adolf Otto „Ago“ von Maltzan (1877-1927) s náměstkem ruského lidového komisaře pro zahraničí Georgije Vasilieviče Čičerina (1872-1936) Adolfem Abramovičem Joffem (1882-1927). Dohodli se, že obě strany jsou ochotny podepsat spolu vzájemnou smlouvu bez ohledu na výsledek konference. V noci na 16. dubna oznámili Rusové Němcům, že jsou ochotni navázat na berlínské rozhovory. 16. dubna v 11. hodin přijela německá delegace do hotelu Palazzo Imperiále v lázeňském středisku Rapallo, kde měla sídlo ruská delegace. Beneš o tom zaslal diplomatickým misím v 14:25 hodin telegram, ve kterém sděloval, že Němci *„…se drží opatrně zpět v ruských věcech a nechtějí se kompromitovati. Jsou korektní, jinak je o ně málo zájmu, dle všeho si neodnesou z Janova nic…“* Z toho je zřejmé, že Beneš, přestože nedisponoval relevantními informacemi, vyvozoval závažné závěry „ze vzduchu“ což je u ministra zahraničí naprosto nepřijatelné.

Týž den večer podepsali Walther Rathenau (1867-1922) s Georgijem Vasilievičem Čičerinem smlouvu ve dvou rovnomocných jazykových verzích. Smlouva měla necelé dvě stránky a obsahovala tyto body:

Obnovení sovětsko-německých diplomatických a konzulárních styků.

Obě strany se vzdaly náhrad za škody způsobené během války.

Ve vzájemných obchodních a hospodářských stycích měly být uplatňovány zásady nejvyšších výhod.

Walther Rathenau byl zavražděn dva měsíce po podpisu smlouvy.

Po uzavření této smlouvy se na Janovské konferenci nepodařilo už nic významnějšího dohodnout a konference bez úspěchu skončila. Pro Německo byla tato smlouva první rovnoprávnou mezinárodní smlouvou po 1. světové válce a pro Rusko znamenala proražení hospodářské i politické blokády po revoluci. Byla to první mezinárodní smlouva, uzavřená Ruskem po Říjnové revoluci a Rusko se jejím podpisem dostalo z diplomatické izolace.

Beneše Německo-Ruská smlouva natolik překvapila a zaskočila, že nedokázal přiznat své chyby ani v analýze situace, ale ani sám sobě. Jakmile do Prahy dorazily zprávy o Německo-Ruské smlouvě, ozvaly se hlasy požadující Benešovu rezignaci.

Jako ministr zahraničí se stal Beneš ve světě známým, i když ne příliš oblíbeným politikem. Na jeho osobu směřovaly lichotky, ale i častá kritika. Na přelomu let 1923/1924 v souvislosti s podpisem Francouzko – Československé spojenecké smlouvy charakterizoval Beneše premiér

Spojeného království David Lloyd George, 1. hrabě z Dwyforu (1863 – 1945) jako „*hlučného človíčka, který chlubně kluše Evropou …vyřizovat pochůzky pro francouzské ministry*“. Austen Chamberlain (1863-1937) britský ministr zahraničí tvrdil, že Benešovi se nedá věřit, neboť „*jeho charakter jako by načrtl Machiavelli*“. Když se zvažovala kandidatura Beneše na funkci generálního tajemníka Společnosti národů, nechal se A. Chamberlain slyšet, že „*má-li být Společnost národů zničena, mohlo by se tak stát volbou neschopného muže na místo, které nyní zastává Sir Eric* (James Eric Drummond, 16. hrabě z Perthu (1976-1951), první generální tajemník Společnosti národů v letech 1920-33). *V tom případě by byl dr. Beneš skvělým kandidátem pro každého, kdo by sledoval tento cíl*“.

25. ledna 1924 byla podepsána velice neurčitá Smlouva o spojenectví a přátelství mezi Československem a Francií - *Le traité d'aliance et d'amitié entre la Tchécoslovaquie et la France*, která však nezaručovala francouzskou vojenskou podporu Československa v případě napadení. To u nás vyvolalo poměrně velké znepokojení a to převážně v pravicových kruzích. Agrární, národně demokratické a katolické strany se o Benešovi vyjadřovali velmi kriticky. Názor armády vyjádřil ještě v lednu generál Vojtěch Vladimír Klecanda (1888-1947), který nabídl svou rezignaci na svou pozici v generálním štábu armády. Zdůvodnil to svým nesouhlasem s lehkovážným přijetím francouzské vojenské doktríny a tvrdil, že v případě napadení Československa mu francouzská armáda nepřijde na pomoc. Smlouvu považoval za výhodnou pro Francii, které by to, že by Češi na sebe vázali útočící síly v případě napadení,

umožnilo vyčkat do příjezdu koloniálních vojsk, ale pro Československo za velmi nebezpečnou, neboť by mu hrozilo napadení z Maďarska a Rakouska. Výstižně to komentoval to slovy *„Československá armáda získá útokem šest neděl pro Francouze, a pak československý problém přestane existovat“*.

Po Benešově návratu z Pařížské konference do Prahy bydleli až do r. 1924 manželé Benešovi ve služebním bytě ministra zahraničí ve druhém a třetím patře jižního křídla Pražského hradu. V roce 1924 si oba manželé, kterým v bytě na Pražském hradě chybělo soukromí, koupili od průmyslníka Miloše Bondyho stavební parcelu se starým domem v ulici Na Zátorce 9/43 v Praze Bubenči. V letech 1920 a 1921 prodali své dva činžovní domy za 660 000 Kč. Vzali si u Živnobanky úvěr 500 000 Kč a u Pražské městské spořitelny 390 000 Kč. Přestavbu domu navrhl a prováděl architekt a stavitel Václav Pilc (1891-1958), majitel a architekt hotelu AXA Na Poříčí. Do přestavby domu investovali závratných 820 000 Kč. K tomu přikoupili další sousední pozemky, aby si zvětšili zahradu. Do vily se nastěhovali v dubnu 1926. Poněkud pikantní je, že v na zimu se vždy stěhovali do reprezentačního bytu na Pražský hrad, neboť vytopit jejich obrovskou vilu se jim zdálo zbytečně drahé. V listopadu 1934 se definitivně přestěhovali do reprezentačního bytu v Černínském paláci, který byl pro účely ministerstva zahraničí

zrekonstruován. Vilu Na Zátorce v r. 1935 prodali Občanské záložně ve Vršovicích za 2 450 000 Kč.

K domácí ani k mezinárodní popularitě Benešovi příliš nepomohly výsledky mezinárodní konference konané ve švýcarském Locarnu ve dnech 5. až 16. října 1925. Jednaly tam vlády Belgie, Velké Británie, Francie, Itálie, Německa, Polska a Československa o garancích německých hranic a udržení versailleského systému. Německo však na tomto jednání garantovalo pouze svou hranicí západní dohodami uzavřenými s Francií a Belgií. Svým východním sousedům, tedy Československu a Polsku žádné smluvní záruky neposkytlo, naopak zde existovala možnost jejich revize. Tento diplomatický neúspěch byl tentokrát bez nadsázky jedním z prvních nezpochybnitelných kroků Německa k rozpoutání druhé světové války. Možností revize své východní hranice v podstatě předurčoval jeho postoj vůči Československu, který vyvrcholil v roce 1938 v Mnichově. Tato konference bývá proto hodnocena jako rozhodující moment předurčující svými důsledky další vývoj na evropském kontinentu až ke druhé světové válce.

Po té co 4. listopadu 1924 padla levicová vláda britského premiéra Jamese Ramsaye MacDonalda (1866-1937) ztratil Beneš

britskou podporu. Od té doby byl Beneš považován za sobeckého ctižádostivce, který se snažil dobýt pro svou zemi pozici, která jí nepříslušela. Beneš sice, přes fakt, že tisk se k Locarnu tvářil kriticky, pokrytecky označoval výsledky za naše vítězství a Československo za stát, který konference zabezpečila. Faktem ale je, že Češi ani Poláci nebyli na nátlak Německa přizváni k hlavním diplomatickým rozhovorům. Německý ministr zahraničí Gustav Stresemann (1878-1929) to s uspokojením komentoval slovy, že „*Poláci a Češi byli v Locarnu vykázáni do předsíně diplomacie*“. Opravdu těžko pochopitelné je, že zrovna tomuto pánovi přenechal Beneš svůj mandát člena Rady Společnosti národů poté, co bylo Německo do této organizace 8. září 1925 přijato! Ostatně za práci na Locarnské dohodě obdržel Stresemann v r. 1926, spolu s francouzským kolegou Aristide Briandem, Nobelovu cenu za mír! O rok dříve ji za totéž dostal, nevlastní bratr Neville Chamberlaina, francouzský ministr zahraničí Austen Chamberlain.

V roce 1925 vydal Adolf Hitler, předseda Národně socialistické německé dělnické strany (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, NSDAP*) první svazek svého díla *Mein Kampf* pod názvem *Roky boje proti lži hlouposti a zbabělosti*. Toto dílo diktoval ve vězení, kde seděl za nezdařený pokus o puč, svému spoluvězni Rudolfu Hessovi (1894-1987).

Mimochodem Hess měl zvláštní osud. Po nástupu fašismu v Německu byl Hitlerovým zástupcem v NSDAP, od r. 1939 byl ministerským radou říšské obrany a po H. Göringovi byl druhým Hitlerovým nástupcem. Po začátku II. světové války byl proti tomu, aby Německo válčilo s Velkou Británií a snažil se najít řešení mírovou cestou. 10. května 1941 odletěl tajně letadlem Messerschmitt Bf 110 vyjednávat s anglickým králem Jiřím VI. o příměří. Málem byl sestřelen čs. pilotem, L. Šromem, nakonec vyskočil padákem u skotského Renfrewshire západně od Glasgow. Do konce války byl vězněn na anglickém venkově, v Norimberském procesu byl odsouzen na doživotí. Jako jediný z odsouzených válečných zločinců odseděl celý test a v berlínském vězení (za ne zcela objasněných okolností) ve svých 93 letech zemřel.

Druhý svazek *Mein Kampf* vyšel následujícího roku. Hitler tvrdil, že tuto knihu napsal jen pro Němce, a nesouhlasil s jejím vydáním v jiných jazycích. Bylo neštěstím, že evropští politici – Beneše nevyjímaje – pokládali Hitlera za outsidera a jeho knihu za blábol šílence. Ať již byl či nebyl šílenec, a jeho názory a požadavky byly nepřijatelné, neměly být podceňovány – právě naopak. Zcela nekompromisně a za každou cenu šel za svým cílem – sjednocení všech Němců v jednom státě. Ani Tomáš G. Masaryk, ani Edvard Beneš si neuvědomili nebo nechtěli připustit, že ignorováním více

než tří milionové německé menšiny zadělávají Československu na obrovský problém. Že tolik propagované právo národů na sebeurčení je přirozené a týká se všech. Že na základě tohoto práva vzniklo Československo a není proto možné upírat je Němcům. Již na první stránce, ve druhém odstavci zmíněné knihy Hitler píše: „*Německé Rakousko se musí opět stát velkou německou vlastí a to ne z důvodu nějakých hospodářských úvah. Ne, ne: I kdyby bylo toto sjednocení po hospodářské stránce lhostejné, dokonce i kdyby bylo škodlivé, muselo by se přesto uskutečnit. Stejná krev patří do společné říše. Německý národ nebude mít žádné morální právo na koloniálně-politickou činnost, dokud nebude moci své vlastní syny spojit ve společném státě. Teprve tehdy, až se hranice Říše uzavřou i za posledním Němcem, aniž by bylo možné zajistit jeho výživu, vznikne z nouze vlastního národa morální právo na získání cizí půdy. Pluh pak bude mečem a ze slz války vyroste pro potomky chléb vezdejší“.* V několika větách zde shrnul svůj budoucí program – nejdříve sjednocení Němců, potom kolonizace Evropy.

Volby 1925

Výsledky voleb do Národního shromáždění z 15. listopadu 1925 přinesly vítězství pravici. Hlasování se zúčastnilo 90 % oprávněných voličů.

Strana	Počet hlasů	Procentuální vyjádření hlasů	Počet mandátů
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	970 940	13,7 %	45
Komunistická strana	934 223	13,2 %	41

Československa			
Československá strana lidová	691 095	9,7 %	31
Československá sociálně demokratická strana dělnická	631 403	8,9 %	29
Československá strana socialistická	609 153	8,6 %	28
Německý svaz zemědělců	571 765	8,0 %	24
Hlinkova slovenská ľudová strana	489 111	6,9 %	23
Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR	411 365	5,8 %	17
Německá křesťansko sociální strana lidová	314 438	4,4 %	13
Československá živnostensko-obchodnická	286 058	4,4 %	13

strana středostavovská			
Československá národní demokracie	284 601	4,0 %	13
Německá nacionální strana, Sudeto-německý zemědělský svaz	240 918	3,4 %	10
Německá národně socialistická strana dělnická	168 354	2,4 %	7
Zemská křesťansko-socialistická strana Maďarská národní strana, Spišská německá strana	98 337	1,4 %	4
Slovenská národní strana	35 435	0,5 %	0
Ostatní strany	?	pod 2 %	2

V tzv. Třetí vládě Antonína Švehly od 12. října1926 do 1. února 1929 měly německé strany čtyři ministry, což vyvolalo v Britech mylný dojem, že národnostní problémy Československa se dají řešit. V té době velmi neoblíbený Edvard Beneš se ve vládě udržel jen díky výhružkám T. G. Masaryka, že podá demisi.

27. srpna 1928 byl v Paříži podepsán tzv. *Briand-Kellogův pakt*, který vycházel z podkladů vypracovaných USA a Francií. Pojmenován byl podle ministrů zahraničí Francie Aristida Brianda (1862-1939) a Spojených států amerických Franka Billingse Kellogga (1856-1937). Účastníci této dohody Francie, Velká Británie, Německo, Itálie, Polsko, Belgie, Československo, Japonsko) se zavazovali k mírovému řešení sporů. Útočná válka byla postavena mimo zákon a všichni, kteří tento pakt podepsali, jí jako prostředek své politiky, odmítali. Původních signatářů bylo patnáct – USA, Austrálie, Kanada, Německo, Indie, Irský svobodný stát, Itálie, Nový Zéland, JAR, Spojené království, Československo, Polsko, Japonsko, Belgie a Francie. K této dohodě se postupně přidaly i další státy, mezi nimi Sovětský svaz. Celkem pakt podepsalo 62 států. Její význam však ani tak nepřesáhl význam obdobných paktů. Jeho nedostatkem bylo zejména to, že účastníky v podstatě k ničemu nezavazoval jinak než formálně, nikoliv fakticky. Neexistoval žádný způsob vynucení míru – leda válkou.

Ve čtvrtek 24. října 1929 bylo na newyorkské burze nabídnuto k prodeji více než 12 milionů nadhodnocených akcií, o něž nebyl zájem. Z tohoto důvodu byla Newyorská burza nucena v pátek 25. října oznámit krach. Tento krach vyvolal krach dalších amerických burz, protože se prodej přesunul na tyto burzy. Tento den je znám jako černý pátek, den vypuknutí světové hospodářské krize. Rychle začaly krachovat podniky, které neměly dostatečný kapitál, což způsobilo prudký nárůst nezaměstnanosti. Vypukla panika, při níž se lidé snažili vybrat své úspory, banky však nedisponovaly dostatečným kapitálem, a proto mnoho z nich zkrachovalo. V USA nepřežilo třicátá léta téměř 10 000 bank - jedna třetina ze všech.

Československo krize postihla velmi silně, i když s malým zpožděním. Index průmyslové výroby roku 1929 poklesl v r. 1933 na 60 % a nezaměstnanost stoupla z 2,2 % a 16,9 %. Obdobná čísla byla i v jiných vyspělých evropských státech. Německo a Rakousko však čelily katastrofálnímu odchodu cizího kapitálu ze země.

Zdaleka nejvíce však byly krizí postiženy pohraniční oblasti osídlené německým obyvatelstvem, které se živilo sklářstvím, výrobou porcelánu, papíru a textilu). Vláda se přednostně zajímala o záchranu českých firem. V pohraničí prudce rostl počet bankrotů, nezaměstnaných, konfiskací usedlostí. Zvyšoval se počet sebevražd a počet nemocných. Došlo k eskalaci národnostních sporů. Byly přijaty zmocňovací zákony, které dávaly prezidentovi a ministrům pouze českých a slovenských

politických stran mimořádné pravomoci k přijímání především hospodářských zákonných opatření. v platnost vstoupil zákon na ochranu republiky, který umožnil postihovat německé nacionalistické strany. Určitým paradoxem bylo, že zakladatel a předseda národně socialistické strany Václav Jaroslav Klofáč (1868-1942) se na jaře 1934 nechal slyšet, že *„musíme se učit od Hitlera a Goebbelse“* a poslanec Jan Šeba (1886-1953) psal již 8. března 1932 Benešovi, že v zájmu získání mládeže pro národně socialistickou stranu je třeba změnit její aktivity tak *„aby se staly útočnějšími, podobnými těm Hitlerovým“*. V ovládání technologie moci se Beneš nemohl ani v nejmenším Hitlerovi rovnat. I když se jej snažil napodobit, např. v přípravě sjezdu národně socialistické strany, který měl připomínat nacistické sjezdy v Norimberku. Nechtěl připustit kritickou diskuzi, u hlavního referenta požadoval herecké školení, tvrdil, že *„…nikdo nedovede strhnout posluchače svou řečí víc než Hitler a je známo, že Hitler učí se své řeči podle not… Je nutno každé hnutí na sjezdu do podrobnosti doslova režírovat“*.

Národnostní složení Československé republiky při sčítání lidu v r. 1930:

Země v r. 1930	Národnost			
	československá	německá	maďarská	Celkem
Čechy	4 713 366	2 270 943	7 603	7 014 559
Moravskoslezská	2 595 534	799 995	2 860	5 501 688
Slovensko	2 364 005	147 505	573 854	3 256 468
Podkarpatská Rus	33 865	13 245	107 606	706 850
Celkem	9 688 770	3 231 688	691 923	14 479 565

Od druhé poloviny 20. let hledali manželé Benešovi vhodné místo na stavbu své letní rezidence. Objevili ho v srpnu 1929 na soutoku Lužnice a Kozského potoka, nedaleko od místa kde míval Benešův starší bratr Bedřich mlýn *Soukeník*. Pozemku se říkalo "Kazatelna" podle toho, že tam prý v 15. století kázal Jan Hus. Ve skutečnosti zde stával v 19. století dřevěný posed na lov spárkaté a černé zvěře, kterému se v myslivecké hantýrce říká "kazatelna". Na velký pozemek neměli dost

peněz a tak nabídli Benešovu nejlepšímu příteli Ludvíku Strimplovi (1880-1937), šéfovi diplomatického protokolu a vyslanci Zdeňku Fierlingerovi, aby se o pozemek rozdělili a postavili si tam své letní sídla. Benešovi koupili 9 měr, tj. 17 262 m^2, Strimpl i Fierlinger si každý koupil po 4 měrách, tj. 7 672 m^2. Cena byla stanovena na 5 000 Kč za míru, pozemky prodávalo město Tábor. Autorem vily byl architekt, scénograf a dramatik Petr Kropáček (1889-1931), který však v r. 1931 spáchal sebevraždu a dokončení vily se nedožil. Stavbu provedl táborský stavitel Antonín Soumar. Původní cena domu 254 tisíc korun byla překročena o 75 % a dosáhla 446 000 Kč. Při Benešově platu 60 000 Kč ročně vzal na sebe pěkný finanční závazek! Byla to zajímavá budova, která měla podle přání Benešových připomínat stará jihofrancouzská stavení, což architekt zvýraznil užitím nízkých valbových střech s prejzy a okny opatřenými okenicemi. Přesto působil dům poněkud stroze, a tak byl později ještě upravován bratrem Zdeňka Fierlingera architektem Otokarem Fierlingerem (1888–1941), který k zahradnímu průčelí přistavěl ještě arkády s terasou a navýšil kolmé křídlo o patro. Tyto adaptace dodaly domu romantičtější ráz, který zřejmě lépe odrážel představy manželů Benešových. Fierlinger byl rovněž pověřen úpravami okolí domu, neboť byl především vynikajícím zahradním architektem – kredit si získal obnovou barokní zahrady Černínského paláce na pražských Hradčanech. Vila byla zkolaudována 21. srpna 1931. Měla 14 obytných a 30 užitkových místností. V r. 1936 byla na okraji zahrady postavena správní vila s bytem domovníka a kanceláří prezidentova tajemníka. O rok později pak byla

přestavěna samotná vila, která změnila vzhled. Došlo také k rozšíření zahrady o další pozemky.

O tom, že československá zahraniční politika Edvarda Beneše byla, mírně řečeno, nešikovná, a jeho soba neoblíbená svědčí i drobná, ale svým způsobem charakteristická příhoda. 7. března 1930 slavil Tomáš G. Masaryk své osmdesáté narozeniny. Britská vláda však odmítla na jejich oslavu vyslat svého zástupce. Svůj díl na to měl i britský velvyslanec sir Joseph Addison (1879-1953), který otevřeně zatracoval československou politiku a především československé politiky. Beneše, kterého poměrně trefně nazval *„osamělou figurou“* přímo nesnášel. O Masarykovi se vyjádřil jako o *„gaga“,* tedy o sklerotické osobě. Kritizoval obrovskou korupci v Československu a chování Československa k Maďarsku přirovnal ke štvanicím na medvědy v 17. stol. To byla opravdu oblast, kterou Beneš zcela nezvládl.

V roce 1930 se v Německu konaly volby, jichž se zúčastnilo 34 971 000 voličů.

Strana	**1928**	**1930**
NSDAP: Nacionálně-socialistická strana Německa	2,6%	18,3%
DNVP: Německá nacionální lidová strana	14,3%	7,1%
DVP: Německá lidová strana	8,7%	4,5%
DDP: Německá demokratická strana	4,9%	3,8%
Strany rolnického venkova	4,7%	5,1%
Hospodářská strana	4,6%	3,9%
Centrum/BVP	15,1%	14,8%
SPD: Sociálnědemokratická strana Německa	29,8%	24,5%
KPD: Komunistická strana Německa	10,6%	13,1%
Jiné	4,7%	4,9%

NSDAP se stala druhou nejsilnější stranou v Německu po vítězné SPD. Měla však nejstrmější nárůst voličů, jejichž podíl stoupl za dva roky sedmkrát!

Když 10. února 1933 Hitler přednesl v nabitém berlínském Sportovním paláci svou řeč, tak se pro mnoho sudetských Němců stala velmi žádanými jeho slova o sjednocení všech Němců, často stylizovaná do úderných slov *ein Volk, ein Reich, ein Führer*. Ty méně ovlivnitelné Němce pak přesvědčil výrazně příznivější hospodářský vývoj v Německu, který byl mj. způsoben i nastartováním obranného průmyslu. V Československu byly naopak při budování obranných pevností v pohraničí zvýhodňovány české firmy před německými. Dnes se to zdá zcela pochopitelné, ale tehdy to zřejmě nikdo neuměl obhájit. Sudetští Němci své stížnosti posílali i do menšinové komise Společnosti národů a zřejmě s úspěchem.

Dne 30. ledna 1933 jmenoval prezident tzv. Výmarské republiky Paul von Hindenburg nového německého kancléře, kterým byl představitel tehdejší nejsilnější politické strany v zemi (NSDAP) Adolf Hitler. V nové vládě byli i další dva příslušníci NSDAP — Hermann Göring (ministr bez portfeje) a Wilhelm Frick (ministr vnitra). Členy kabinetu byli: Franz von Papen (vicekancléř), Konstantin von Neurath (ministr zahraničí), Ludwig von Schwerin-Krosigk (ministr financí), Alfred Hugenberg (ministr hospodářství a výživy), Franz Seldte (ministr práce) a Werner von Blomberg (ministr obrany).

5. března 1933 se v Německu konaly poslední svobodné volby před 2. světovou válkou. Suverénně je vyhrála NSDAP, která získala 43,9 % hlasů. Již 23. března 1933 byl německým říšským sněmem přijat tzv. *Zmocňovací zákon* – *Ermächtigungsgesetz*, správným názvem *Gesetz zur Behebung der Not von Volk und Reich (Zákon pro nápravu nouze občanů a Říše)*. Tento zákon dával vládě, resp. jejímu předsedovi (v Německu kancléři) obrovské pravomoci.

Text tohoto zákona:

Říšský sněm schvaluje následující zákon, který tímto stanovuje, se souhlasem říšské rady, která potvrdila, že všechny náležitosti pro přídavek k ústavě byly splněny:

Čl. 1. Vedle procedury předepsané ústavou, mohou být Říšské zákony také schvalovány přímo vládou říše. Toto zahrnuje článek 85 paragrafu 2 a článek 87 ústavy.

Čl. 2. Zákony schválené vládou říše se mohou odchýlit od ústavy, pokud nijak neovlivní instituce říšského sněmu a říšské rady. Právo prezidenta říše zůstává nedotčeno.

Čl. 3. Zákony schválené říšskou vládou jsou vydávány kancléřem a oznamovány v Říšském tisku. Vstupují v platnost

následující den po oznámení, pokud není datum stanoveno jinak. Odstavce 68-77 ústavy se na zákony schválené vládou říše nevztahují.

Čl. 4. Smlouvy říše s dalšími státy, které ovlivňují říšskou legislativu, nepotřebují souhlas legislativních těles. Říšská vláda vydá regulace potřebné pro uvedení takových smluv v platnost.

Čl. 5. Tento zákon vstupuje v platnost den po jeho vyhlášení. Tento zákon pozbývá platnosti k 1. dubnu 1937, nebo pokud bude říšská vláda nahrazena jinou.

Adolf Hitler od roku 1933 pravidelně navrhoval Československu uzavřít vzájemnou smlouvu o neútočení podle vzoru polsko-německé smlouvy, ale Beneš to opakovaně odmítl. Zřejmě se necítil být natolik ohrožen a spoléhal na dohody uzavřené v minulosti. Vedení našeho státu situaci podceňovalo. Například Masaryk uvedl na otázku francouzského pravicového večerníku *L' Intrasigeant*, jestli se nachází demokracie v nebezpečí: „*Ne, nemyslím si, že demokracie je v nebezpečí. Třeba Hitler, který byl přijat svým národem: není to král, ale muž jako jiní. Tato poznámka se hodí i na Mussoliniho. Právě v tom faktu, že byli přijati jako vůdci svými národy, lze také spatřovat, do určité míry, jakousi formu demokracie – neříkám, že je to ta moje. Ale věci se dají do pořádku. Všechno se uklidní.*“

18. března 1933 navrhl Benito Mussolini (1883-1945) britskému předsedovi vlády Jamesi Ramsay MacDonaldovi (1866-1937) a státnímu tajemníkovi pro zahraniční věci siru Johnu Alsebrook Simonovi (1873-1954) při jejich návštěvě v Římě uzavření tzv. *„paktu čtyř mocností“*. Důvodem bylo spojit Itálii a Německo, kde už byl dva měsíce kancléřem Adolf Hitler, s Francii a Velkou Británií. Zároveň by se tím odsunula Společnost národů na vedlejší kolej. Cílem bylo skrytě vytvořit tzv. evropské direktorium čtyř západních a středoevropských mocností s vyloučením Sovětského svazu a navrhnout územní revizi mírových smluv. Pakt byl podepsán 7. června 1933, ale nikdy nezačal fungovat a Francie ho ani neratifikovala.

Problémy se začaly objevovat i na Slovensku. V Srpnu 1933 se konaly v Nitře tzv. *Pribinovy slavnosti* k 1100. výročí vysvěcení zdejšího nejstaršího křesťanského kostela ve střední Evropě. Z oficiálního programu původně církevních oslav zakázala pražská vláda účast slovenských autonomistů, mezi které patřil také předseda největší katolické organizace *Spolku sv. Vojtěcha* Andrej Hlinka. 13. srpna 1933 shromáždění ovládli demonstranti a změnili ho na manifestaci požadující osamostatnění Slovenska. Organizátoři byli nuceni odevzdat řízení Andreji Hlinkovi, který z tribuny přečetl a dal schválit deklaraci, která se odvolávala na svébytnost slovenského národa a požadovala naplnění *Pittsburské dohody* z 31. května 1918 podepsanou T. G. Masarykem a zástupci Slovenské ligy v Americe. Dohoda zaručovala Slovákům samostatnou státní správu, parlament, soudnictví a slovenštinu

jako úřední a vyučovací jazyk. Došlo k zatčení asi stovky účastníků demonstrací pro rušení veřejného pořádku a za přestupky proti zákonu na ochranu republiky, ale soudní řízení byla neustále prodlužována, až nakonec na základě amnestií prezidenta republiky v následujících dvou letech byla většina obžalovaných propuštěna na svobodu. Slovenští nacionalisté to považovali za své vítězství. Informace o událostech byly cenzurovány, avšak díky přítomnosti zahraničních novinářů, měly ohlas v mezinárodním tisku. V té době také samozřejmě opět zesílila i iredentistická snaha maďarských stran, především Maďarské národní strany a Zemské maďarské křesťansko-sociální strany toužící po připojení minimálně jižního Slovenska k Maďarsku.

Začátkem listopadu 1933 byly rozpuštěny *Německá národně socialistická strana dělnická - Deutsche nationalsozialistiche Arbeiterpartei*, DNSAP a *Německá nacionální strana*. Práce na vytvoření nové strany byly započaty v létě roku 1933, tedy čtvrt roku před zrušením těchto stran. Již 21. července byla založena *Sudetoněmecká vlastenecká fronta - Sudetendeutsche Heimatsfront - SHF*, jejímž úkolem bylo sjednocení sudetského národního hnutí. Za vůdce byl vybrán rodák z Vratislavic nad Nisou - *Maffersdorfu* a učitel tělocviku v Aši Konrád Henlein (1898-1945), který měl zásluhy na rozvoji extrémního nacionalismu mezi sudetskými Němci, ale co bylo pro Němce ještě důležitější, nebyl dosud žádným

způsobem veřejně zkompromitován. Od začátku své existence SHF poukazovala na zvýhodňování Čechů a diskriminaci Němců. Měla úzké kontakty s nacisty a plynuly jí z tohoto spojení slušné peníze. Aktivity SHF nebyly ničím neznámým pro bezpečnostní složky ČSR. Jeden čas se dokonce uvažovalo o jejím oficiálním zrušení, neboť byla pokračováním zakázaných německých stran. Proti jejímu rozpuštění ale tehdy vystoupil a existenci strany tak pomohl uhájit i prezident Masaryk svým rozhodnutím stranu zachovat. Klíčovou však byla hlavně podpora agrárníků pod vedením německého agrárníka Franze Spina, k jehož podpoře patrně Masaryk při svém rozhodování přihlédl. Franz Spina (1868-1938) byl ve volbách v roce 1920 zvolen poslancem Národního shromáždění za *Německý svaz zemědělců (BdL).* Roku 1926 se stal ministrem veřejných prací, od roku 1929 do roku 1935 působil jako ministr zdravotnictví a tělovýchovy.

Henleinovo veřejné působení bylo zatím omezeno na *Deutscher Turnverband* (DTV), nejpočetnější německou tělovýchovnou organizaci v Československu. V květnu 1931 byl zvolen svazovým náčelníkem tělocviku DTV. Jako politický vůdce zazářil na turnerské slavnosti 13.-16. července 1933 v Žatci a odtud vedla už strmá politická dráha vzhůru. Byl vyslán na turnerské slavnosti všech zahraničních Němců (*Deutschtum im Auslande*) ve Stuttgartu, a zde byl přijat příznivě samotným Hitlerem. To

bylo pochopeno jako Hitlerův souhlas s Henleinovým jmenováním sudetoněmeckým „*vůdcem*“. V programovém prohlášení z 1. října 1933 Henlein vyhlásil, že cílem tohoto nového hnutí je jednota všeho německého obyvatelstva ČSR a že hnutí proto bude organizováno na stavovském podkladě, aby se v jeho řadách mohly uplatnit všechny vrstvy sudetoněmeckého národa. Program byl formulován jen velmi mlhavě a obecně, protože bylo nutné, aby navenek vystupovala jako plně loajální vůči československému státu, ochotná spolupracovat dokonce na vládní úrovni a používající pouze zákonných prostředků politického boje. Bylo proklamováno, že hnutí neuznává rasovou otázku ani antisemitizmus. Zde poprvé byl použit pojem „*sudetoněmecký kmen*“, který charakterizoval sudetské Němce jako součást celoněmecké „*Volksgemeinschaft – národní obce*“.

Asi neškodí připomenout, že sudetští Němci měli výborný přehled o mnohých českých a moravských strategických provozech. Sudetoněmecká firma *Schenker a spol.* (i dnes u nás působící) měla hlavní ředitelství v Praze a dodávala Němcům důležité informace o československém dopravním systému. V *Poldině huti* v Kladně, která vyráběla krunýře pro čs. tanky, byl sudetský Němec vedoucím tajné laboratoře. Sudetští Němci byli na důležitých místech v kopřivnické *Tatře* i v ústecké chemičce. Velká firma *Elektrotechna* byla ze 60 % v německém vlastnictví atd.

Běh dějin se pozoruhodně zrychlil. Na podzim 1933 opustila německá delegace jednání konference o odzbrojení. 19. října 1933 Německo vystoupilo ze Společnosti národů.

24. května 1934 byl většinou 327 hlasů zvolen T. G. Masaryk počtvrté prezidentem republiky. Jeho jediný protikandidát Klement Gottwald získal 38 hlasů a 53 bylo prázdných. Masarykovi bylo 84 let a prezidentský slib mu musel být napovídán. Jeho osobní lékař Dr. Adolf Maixner konstatoval, že *„pravé oko bylo již od několika let téměř vyřazeno zákaly*“.

Masaryk kandidovat nechtěl, ale nebylo jiného vhodného uchazeče. Uvažoval o osvědčeném Antonínu Švehlovi (1873-1933), ale ten 1. února ukončil svou politickou činnost v důsledku vleklých problémů se svou srdeční chorobou. Byť se to samo nabízelo, o Benešovi na úřad prezidenta Masaryk neuvažoval, neboť si uvědomoval jeho neoblíbenost, způsobenou jeho osobními vlastnosti i tím, že se neosvědčil, když byl od září 1921 jeden rok premiérem Československa. Když se Masaryk snažil Beneše prosadit na místo prezidenta již počátkem r. 1930, narazil na tvrdý odpor Sociálně demokratické strany, která oznámila, že bude-li kandidovat Beneš, postaví sociální demokraté svého kandidáta. Za nevhodného ho považovali členové Kramářovy Československé národní demokracie a podporu neměl ani u všech předáků vlastní národně socialistické strany.

Padesátiletý Beneš zájem samozřejmě měl a po této funkci více než prahl a od začátku 30. let jejímu získání věnoval mnoho sil, ale byl mu vytýkán nedostatek zkušeností z vnitřní politiky, národní vlažnost i to, že používal zákulisní metody, měl silné sklony k autoritářství a nebyl schopen dosáhnout shody se stranickými předáky. I Karel Čapek Benešovi vytknul, že mu „*úplně scházejí měkčí stránky lidské povahy*“. Beneš se snažil získat příznivce doslova za každou cenu. Zavázal si tehdy vlivné organizace např. Obec legionářskou nebo Svaz učitelů. Aby si zavázal přední osobnosti veřejného života, neváhal užívat i tajné fondy ministerstva zahraničí. Podpořil jednoho z vůdců slovenské agrární strany Vavro Šrobára, který potřeboval peníze pro lázně v Trenčianských Teplicích. Vděčná mu byla i zadlužená rodina generála Syrového, náčelníka generálního štábu. Významný slovenský politik a šéf slovenských agrárníků Milan Hodža si prostřednictvím advokáta Václava Boučka ocenil svou podporu Benešovi na 3 až 4 miliony korun. Svou obratností si zajistil i přímluvy např. jugoslávského krále Alexandra.

Masarykův stav se však nadále zhoršoval. Problémy mu činil i vlastní podpis. V červenci 1934 se začalo používat razítko s Masarykovým podpisem, na které prezident pouze položil ruku.

Ve svém úsilí zabezpečit stát se Beneš snažil odstranit mezinárodní izolaci SSSR. V červnu 1934 Československo (a Rumunsko) navázalo se SSSR diplomatické styky. 18. září 1934 se stal Sovětský svaz členem Společnosti národů.

Vojenská obrana Československa

Na začátku této kapitoly bych rád připomenul, že od svého zvolení prezidentem republiky v r. 1935 byl Edvard Beneš vrchním velitelem ozbrojených sil Československé republiky a nesl tedy absolutní a nedělitelnou odpovědnost za stav armády včetně obranných systémů.

V červenci 1932 ministr zahraničí Edvard Beneš po návratu z odzbrojovací konference v Ženevě představitelům československé armády důrazně naznačil, že během následujících čtyř až pěti let nastane v Evropě vážná politická krize, na kterou musí být země vojensky připravena. Vojenští velitelé začali, a to velmi zvolna, zvažovat plány na obranu státního území.

Největší problém byl v definování nepřítele. V euforii po konci 1. světové války se všichni politici tvářili, že bude trvalý mír. Celkem správně za největší nebezpečí v prvních poválečných letech